

houden! Hij zag van een regeringsopdracht in Indië af; 'de jongste ervaring toont mij met nieuwe en ontstellende klaarheid', schreef hij aan Gerbrandy, 'dat de gelukte kabinetsformatie van 1939 de grootste mislukking van mijn leven is geweest.'¹ Namens het kabinet antwoordde Gerbrandy met een hoffelijke brief waarin 'de gaafheid' van de Geers karakter volkomen werd erkend, maar die overigens strak was: 'Er zal niets zijn, dat zij' (de regering) 'u weigeren zal, indien het verlangde haar slechts niet voorkomt te zijn in strijd met 's lands belang.'²

Inmiddels had gouverneur-generaal van Starckenborgh uit Batavia geseind dat hij geen behoefte had aan een onderzoek naar een eventuele verhoging van de Indische belastingen, en het gevolg was, dat toen de Geer medio oktober aan het kabinet deed weten dat hij bij nader inzien nu toch besloten had, 'een opdracht (voor Indië) te aanvaarden'³, het noodzakelijk was, een nieuwe te formuleren. Die nieuwe opdracht, de 'tweede' (een onderzoek naar de financiële verhouding tussen Nederland en het gebiedsdeel Neder-

één motief. Een tweede was, dat hij 'niet in dit gezelschap van ministers wilde blijven, daar dit milieu mij niet beviel.' (BRvC: dossier-de Geer, p.v., 13 juni 1946, van Th. F. M. Schaepman, p. 2). Een van de redenen waarom het hem niet beviel, was dat het kabinet geweigerd had hem een voorschot uit te betalen op zijn bezoldiging als Kamerlid en hem slechts het gebruikelijke ondersteuningsbedrag voor vluchtelingen had willen uitkeren, 'terwijl de ministers', zo zei Schaepman enkele maanden later in Den Haag tegen Aalberse, 'zichzelf een verblijfsvergoeding van f 42 *per dag* hadden toegekend!' (P. J. M. Aalberse: 'Dagboek', 22 febr. 1941). Schaepman had die ondersteuning geweigerd. Werk was hem niet aangeboden (hij was een-en-zestig). Hij had toen besloten, naar Nederland terug te keren, maar werd deswege door Gerbrandy (en van 't Sant) gewantrouwd; zij wilden hem geen *exit-permit* laten geven. Tegen die beslissing ging Schaepman, vermoedelijk via Steenberghe en Welter, bij het kabinet in beroep en het slot van het lied was dat Gerbrandy onder protest een stuk tekende waarbij de Nederlandse regering verklaarde, tegen Schaepmans vertrek geen bezwaar te hebben. Jegens de Enquête-commissie beweerde Schaepman dat hij aangeboden had, in Nederland een geheime verbinding te leggen maar dat Gerbrandy van dat aanbod geen gebruik had willen maken. Schaepman had op Gerbrandy, zo zei deze ons in '55, 'geen prettige indruk gemaakt' (Gerbrandy, 14 nov. 1955).

Schaepman en ten Haven vlogen begin augustus naar Lissabon en kregen aldaar begin oktober een *Einreisevisum* voor bezet Nederland van de Duitse gezant.

Er zijn nog enkele andere, tijdens de Meidagen toevallig in Engeland verblijvende Nederlanders geweest (o.m. een paar hollenkwekers) die in de zomer van '40 van de Engelsers verlof kregen, naar het Continent terug te keren.

¹ Brief, 26 sept. 1940, van de Geer aan Gerbrandy (Collectie-Bolkestein, 13).

² Brief, 8 okt. 1940, van Gerbrandy aan de Geer (a.v.). ³ Brief, 16 okt. 1940, van de Geer aan Gerbrandy (a.v.).